

**DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII LA
COPIII DE VÂRSTĂ PREȘCOLARĂ
ÎN PROCESUL EDUCAȚIONAL -
PARTICULARITĂȚILE DEZVOLTĂRII
CREATIVITĂȚII ÎN PROCESUL
EDUCAȚIONAL**

**Ana-Maria Popescu, profesor învățământ
primar**
Colegiul Național “Spiru Haret” Târgu Jiu

***Abstract:** Societatea contemporană, comparativ cu cele precedente, se definește prin schimbări majore, care au loc la nivel de comportament, de familie, în educație, știință și aproximativ în toate aspectele vieții noastre. A trăi în lumea modificărilor și transformărilor continue presupune prezența unui grad de adaptare care este legat în mare parte de creativitate. Educația este cea care trebuie să ne ajute să ne adaptăm pentru un viitor mai prosper. Pornind de la premisa potențialității general umane, conform căreia fiecare copil dispune de un anumit potențial creativ, putem afirma că adulții implicați în creșterea și educația lor (părinții, educatorii, învățătorii etc.) sunt responsabili de valorificarea acestei capacități.*

***Cuvinte cheie:** creativitate, educație, vârstă preșcolară*

Potențialul creativ general poate fi stimulat prin antrenarea lui în cele mai variate activități creative, fiind posibil apoi transferul capacităților creative. Creativitatea este educabilă, iar stimularea ei la vârsta preșcolară este extrem de importantă: preșcolăritatea este apreciată tot mai mult ca vârsta ce cuprinde cea mai importantă experiență educațională din viața unei persoane; pe parcursul ei se înregistrează ritmurile cele mai pregnante în dezvoltarea individualității umane și unele din cele mai semnificative achiziții cu ecouri evidente pentru etapele ulterioare ale dezvoltării sale.

**DEVELOPMENT OF
CREATIVITY TO PRESCHOOL
CHILDREN IN EDUCATION -
PECULIARITIES OF THE
DEVELOPMENT OF CREATIVITY IN
EDUCATION**

**Ana-Maria Popescu, primary school
teacher**
Spiru Haret National College, Târgu Jiu

***Abstract:** The contemporary society - compared to previous ones - is defined by the major changes taking place at the levels of behaviour, family, education, science and about all aspects of our lives. To live in the world of changes and continuous transformation requires the presence of a degree of adaptation that is largely related to creativity. Education is the one which should help us to adapt to a more prosperous future. Starting from the premise of the general human potentiality, which states that every child has a certain creative potential, we can state that the adults involved in their upbringing and education (parents, educators, teachers, etc.) are responsible for harnessing this capacity.*

***Keywords:** creativity, education, pre-school age*

The general creative potential can be stimulated by building it into the most varied creative activities, then being possible to transfer the creative skills. Creativity can be educated, and its stimulation in preschool is extremely important: preschool is more and more appreciated as the age that includes the most important educational experience in a person's life; the most striking rhythms in developing human individuality and some of the most significant purchases with obvious echoes for the following stages of its development are recorded. Boosting creativity is not an end in itself but the only teaching

Stimularea creativității nu este un scop în sine, ci unica alternativă pedagogică pentru a pregăti copilul să anticipateze viitoarele probleme, să participe alături de ceilalți în rezolvarea lor.

Receptivitatea și curiozitatea copilului, bogăția imaginației, tendința sa spontană către nou, pasiunea pentru fabulație, dorința lui de a realiza ceva constructiv, creativ, pot fi „alimentate” și împlinite efectiv, pot fi puse adecvat în valoare, prin solicitări și antrenamente corespunzătoare, care astfel pot oferi multiple elemente pozitive în stimularea și cultivarea potențialului creativ, specific vârstei preșcolare.

Creativitatea a fost definită și ca procesul interpersonal sau intrapersonal al cărui rezultat sunt produse originale, semnificative și de o înaltă calitate. În cazul copiilor de vârstă preșcolară, accentul ar trebui pus pe proces, adică pe dezvoltarea și generarea de idei originale, care pare să fie baza potențialului creativ.

Dezvoltarea creativității copiilor ar trebui să reprezinte o preocupare permanentă pentru cadrele didactice înzestrate cu un acut simț al imperativului social. Astfel, copilul provocat să creeze, va deveni omul capabil să găsească soluții și să se adapteze într-o societate aflată în permanentă schimbare.

Studiile de psihologie contemporană (A.Cosmovici, P. Jelescu, I.Negură, E.Losii, 2001) au confirmat faptul că abilitățile creative se construiesc și se dezvoltă în ontogeneză, că această dimensiune a personalității – creativitatea – se învață și se dezvoltă în sistemul educațional.

E.P. Torrance, V. Löwenfeld, E. Williams ș.a. susțin că orice individ are disponibilități creative, care se cer doar descoperite și modelate.

S.I. Shapiro, E.P. Torrance au constatat însă că uneori sistemele educaționale nu încurajează dezvoltarea abilităților creative, ci dimpotrivă. W. Taylor și L.L. Thurstone afirmă că sistemul de învățământ contemporan nu stimulează întotdeauna, în suficientă măsură,

alternative to prepare the child to anticipate future problems, to participate alongside the others in their resolution.

Receptivity and curiosity of the child, the richness of imagination, the spontaneous tendency towards novelty, the passion for fable, his desire to do something constructive, creative, can be "fed" and fulfilled effectively, can be adequately put into value through appropriate requests and training, which thus can offer numerous positive elements in stimulating and nurturing the creative potential specific to preschool age.

Creativity was also defined as the interpersonal or intrapersonal process whose outcome are genuine, meaningful and of high quality products. In the case of the children of preschool age the focus should be on the process, on the development and generating original ideas, which appears to be the base of the creative potential.

The development of the children's creativity should be an ongoing concern for teachers endowed with a keen sense of the social imperative. Thus, the child challenged to create will become the man able to find solutions and adapt in a rapidly changing society.

Contemporary psychology studies (A.Cosmovici, P. Jelescu, I. Negură, E.Losii, 2001) confirmed that creative skills build and develop in ontogenesis, that this dimension of personality - creativity - is learnt and developed in the educational process.

E. P. Torrance, V. Löwenfeld V., and E. Williams argue that every individual has creative availabilities that are to be discovered and modelled.

S. I. Shapiro, E. P. Torrance found, however, that sometimes the school systems do not encourage the development of creative skills, but quite the contrary, W. Taylor and L. L. Thurstone assert that the contemporary education system does not always sufficiently stimulate creativity, but especially cultivates a type of conformist, template thinking, hindering the development of critical thinking; thus, the emphasis is on information

creativitatea, ci cultivă cu deosebire o gândire conformistă, șablon, frânând dezvoltarea spiritului critic, accentul cade pe stocarea de informații, pe reproducerea textuală a materialului, în detrimentul dezvoltării capacității elevului de a judeca, de a opera original și independent.

Caracterul deseori învechit al conținuturilor, autoritatea absolută a unor teoreme și principii, convenționalismul metodelor de predare – în general rutina din practica instructivă – reprezintă, pentru Guilford, Löwenfeld ș.a., căi de uniformizare a personalității, de limitare a creativității, ducând la automatizare. Dacă elevii manifestă un comportament stereotip, imitativ, este „pentru că așa au fost deprinși” (A.W. Forshay). Torrance explică și el situațiile în care copiii nu creează, prin faptul că acestora le lipsesc modelele și deprinderile necesare acestui tip de activitate. Faptul este cu atât mai regretabil, cu cât potențialul neangajat în activitate nu numai că nu evoluează, dar „duce la scăderea capacităților psihice, diminuând șansa de dezvoltare și succes” (Pg. E. Vernon).

Un rol important în evoluția copiilor pe o traiectorie creatoare este atribuit de numeroși autori (W. Löwenfeld, R. Moonery, R.C. Rogers ș.a.) climatului în care se desfășoară educația, expresie a atitudinii pe care o adoptă educatorul față de educat. Climatul „deschis”, nonconformist, îi descătușează, înlăturând, după J. Arnold, „blocajele de natură emotivă, culturală sau perceptuală”.

Militarea pentru un climat deschis nu trebuie să ducă însă la ideea greșită că s-ar milita pentru activități anarhice, lipsite de disciplină, „laissez faire”, în care este permis orice, ci ca un mediu ambiant organizat cu abilitate, care generează receptivitate și dorință de activitate.

În ideea dezvoltării creativității și a abordării ei, unii autori (Torrance, Miel ș.a.) pledează și pentru o reconsiderare a rolului profesorului: el trebuie să fie o sursă directă de cunoștințe, devenind mediator între copil

storage, on the textual reproduction of the material to the detriment of the development of the student's ability to judge, to act in an original and independent way.

The often outdated nature of the content, the absolute authority of some theorems and principles, the conventionalism of the teaching methods - generally the routine in the instructive practice - is to Guilford, Löwenfeld, etc., methods of smooth personality, limit creativity, thus causing automation. If students exhibit stereotypic, imitative behaviour, it is "because they were accustomed to" (A.W. Forshay). Torrance also explains the situations where children do not create, in that they lack the models and the skills needed for this type of activity. The fact is all the more regrettable as the potential not engaged in the activity not only does not evolve, but "leads to the decrease of the mental capacity, reducing the chance of development and success" (Pg. E. Vernon).

An important role in the children's development on a creative path is assigned by numerous authors (W. Löwenfeld, R. Moonery, R. C. Rogers, etc.) to the climate in which education takes place, an expression of the attitude adopted by the educator towards the educated. The "open", non-conformist climate unleashes them, removing after J. Arnold, "jams of emotive, cultural and perceptual nature."

Advocating for an open climate should not lead to the mistaken idea that it would push for anarchic, lacking discipline activities, the "laissez faire" type, which allow anything, but as an environment organized skillfully, generating responsiveness and desire for activity.

In the idea of developing creativity and of ways of approaching it, some authors (Torrance, Miel, etc.) also calls for a reconsideration of the role of the teacher: he must be a direct source of knowledge, becoming a mediator between the child and the surrounding world, to provide a permanent flow of information.

The reference literature emphasizes that

și lumea înconjurătoare, să ofere un flux permanent de informație.

Literatura de referință evidențiază că principiul primordial în abordarea și educarea creativității îl constituie cerința participării nemijlocită a elevilor (copiilor) la activitate, antrenarea lor efectivă în activități care angajează intens abilitățile creative. Dezvoltarea intensă a acestora se realizează cu precădere în situațiile – problemă, în procesul activității independente de rezolvare a unor probleme care conțin parametrii inediti, pentru a căror descifrare este necesar efort personal de prelucrare și restructurare a experienței.

Formarea potențialului creator se poate realiza numai în situațiile care reclamă efectuarea nemijlocită a unor activități cu caracter creator. „Nici un procedeu didactic – spune Lerner – nu poate înlocui actele creatoare propriu-zise”. De aceea, printr-o abordare modernă a învățării, elevii trebuie să parcurgă singuri etapele proprii descoperirilor: elaborarea ipotezelor, reorganizarea datelor, transformarea sistemelor până la obținerea unui răspuns adecvat, verificarea soluțiilor. Potențialul creativ poate fi, așadar, influențat prin instrucție și educație.

Privitor la activitatea creatoare, în procesul de învățământ s-a conturat ideea că ea poate fi dirijată direct (prin algoritmi care descriu procedeele rezolvărilor creative) și indirect (prin asigurarea condițiilor care o favorizează).

J.D. Ferebee face educatorului următoarele recomandări în abordarea activității cu copiii:

- să creeze o atmosferă de receptivitate a lui față de elevii săi;
- să-i elibereze pe cei timizi de temerile lor, iar pe cei „îmbuibați de carte”, de rezervele lor;
- să-i stimuleze pe cei comozi și să aprofundeze cunoștințele celor superficiali;
- să-i convingă pe elevi că orice efort, chiar dacă se soldează cu un rezultat neînsemnat, procură suficientă satisfacție pentru a merita

the main role in approaching and educating creativity is the requirement of direct participation of students (children), their effective involvement in activities that intensely engage creative skills. The intensive development of these is done especially in problem-situations in the process of the self-solving problems containing unique parameters for whose deciphering personal effort and restructuring of experience are needed.

The formation of creative potential can only be achieved in situations requiring immediate fulfilment of activities with a creator character. "No teaching process - says Lerner - can replace the actual creative acts". Therefore, through a modern approach to learning, students must complete their own discovery stages: development of the assumptions, data reorganization, transformation of the systems to obtain an appropriate response, verification of solutions. The creative potential can therefore be influenced by training and education.

Regarding the creative activity in the educational process the idea that it can be driven directly (through algorithms that describe the solutions of the creative processes) and indirectly (by providing conditions which favour it) was outlined.

J.D. Ferebee makes the following recommendations in addressing work with children:

- to create an atmosphere of receptiveness to his students;
- to liberate the timids of their fears, and those "bloated book" of their reserves;
- to stimulate the lazy ones and deepen the knowledge of the superficials;
- to convince students that any effort, even if it leads to a trivial result, brings sufficient satisfaction to deserve to resume testing;
- to know how to temporarily stop work when it no longer attracts students;
- to maintain students' eagerness to be involved in always creative activities by cultivating their belief that any idea can be

să se reia încercarea;

- să știe să întrerupă temporar activitatea atunci când aceasta nu-i mai atrage pe elevi;
- să întrețină mereu la elevi dorința vie de activitate creatoare, prin cultivarea convingerii acestora că orice idee poate fi valoroasă.

Pentru dezvoltarea potențialului creativ în contextul activității instructiv – educative, H.F. Darrow recomandă următoarele grupe de activități independente:

- cercetare → căutare de informație, idei, posibilități de transfer de sensuri, de criterii, de clarificare;
- organizare → de materiale noi: întocmirea de rapoarte asupra activității proprii, alcătuirea de colecții;
- generare → de noi moduri de a privi lucrurile, noi mijloace de exprimare a ideilor (structuri, forme, modele);
- comunicare → aranjări de cuvinte în propoziții, note, fișe informative, vizualizarea datelor experienței.

Dintre procedeele practice destinate educației creativității, Torrance, Malcolm, Williams ș.a. recomandă:

- antrenarea elevilor în enunțarea tuturor obiectelor ce fac parte dintr-o clasă; a obiectelor care au însușiri similare; a tuturor particularităților unei clase de obiecte;
- dezbateri pe marginea unor evenimente, probleme și formularea tuturor răspunsurilor și explicațiilor posibile;
- discuții colective privind rezolvarea unor contradicții; reformularea ideilor și confruntarea cunoștințelor noi cu cele vechi;
- analiza erorilor și a consecințelor lor;
- analiza și interpretarea desenelor, a obiectelor sau materialelor din diferite unghiuri de vedere, pentru a descoperi ceea ce este ascuns la prima vedere;
- organizarea de jocuri ale fanteziei, în care copiii să-și imagineze situații, modalități de aplicare a diferitelor plâsmuiri;
- dramatizarea unor episoade legate de momentele evenimentelor istorice cruciale.

Trebuie amintit că Torrance acordă o mare importanță consilierilor educativi,

valuable.

To develop the creative potential in the context of educational activity, H. F. Darrow recommends the following groups of independent activities:

- research → search of information, ideas, possibilities of transfer of meaning, criteria for clarification;

- -organizing of new materials: reporting on their own activities, compiling collections;

- -generating new ways of looking at things, new means of expressing ideas (structures, shapes, patterns);

- -communication - arrangement of words in sentences, notes, fact sheets, data visualization of experience.

Among the practical methods for education of creativity, Torrance, Malcolm, Williams et al recommend:

- training students in defining all objects that are part of a class; objects having similar attributes; all features of an object class;

- debates on the events, issues and formulating all possible answers and explanations;

- collective talks on resolving contradictions; reformulation of ideas and confronting new and old knowledge;

- analysis of errors and their consequences;

- analysis and interpretation of drawings, objects or materials from different angles, to discover what is hidden at first sight;

- organizing games of fantasy, where the children imagine situations, ways to implement various creations;

- dramatizing episodes related to moments of crucial historical events.

It should be recalled that Torrance attaches great importance to education counsellors, psychologists and social workers who can provide support for creative children and also for their parents, persuading them to support the divergent behaviour of their children.

psihologilor și asistenților sociali, care pot constitui un sprijin pentru copiii creativi, dar și pentru părinții acestora, convingându-i să sprijine comportamentul divergent al copiilor lor.

Indiferent de tipurile de abordare, creativitatea răspunde unor perspective - creativitatea ca scop: pentru a ne putea desăvârși, realiza și actualiza, pentru a trăi conștient, pentru a putea contribui activ la modelarea lumii. În ce mod? Prin atitudinea deschisă, receptivă față de mediul înconjurător, prin acceptarea provocării ce pornește de la mediu, pentru a ne confrunța cu el – pentru a deveni o parte a acestui mediu.

Înțelegând că viața nu este statică, ci un proces creativ neîntrerupt și un produs al propriei creativități, trebuie să vedem și premisele viitorului. Una din cele mai importante premise ale creativității constă în disponibilitatea de a relua totul, de la capăt, de a considera că nimic nu este definitiv, că nici un proces nu este încheiat o dată pentru totdeauna.

Nu există nici o situație conștientă care să nu permită o participare creativă.

Pentru a stimula creativitatea, educatorul va realiza un dialog autentic cu copiii, le va acorda atenție, interes necondiționat, va dovedi înțelegere empatică, va comunica modul în care îi simte și îi înțelege.

Orice program creativ stimulează potențialul creativ numai într-un climat socio – afectiv favorabil, mai ales la vârsta preșcolară, când copilul are nevoie de încurajare, de înțelegere necondiționată, de afecțiune exprimată. Trebuințele de progres apar și se dezvoltă într-un astfel de climat socio – afectiv. Trăirile afective pozitive declanșate de lauda și încurajarea educatorului, se condensează, în timp, în motive creative.

Se consideră că în stimularea creativității preșcolarilor sunt absolut necesare declanșarea jocului de idei, al fanteziei, întărirea pozitivă a soluțiilor,

Regardless the types of approach, creativity responds to some perspectives - creativity as a purpose: to enable us to accomplish, produce and update, to live consciously, to contribute actively to shape the world. In what way? Through an open attitude, responsive to the environment by accepting the challenge that starts from the average, to confront him - to become part of this environment.

Realizing that life is not static, but an uninterrupted creative process and a product of its own creativity, we must consider the future premises. One of the most important prerequisites of creativity lies in its willingness to resume everything from end to believe that nothing is final, that no process is ended once and for all.

There is no situation that does not allow a conscious creative participation.

To stimulate creativity, the teachers will develop a genuine dialogue with the children, they will pay attention to them, they will show unconditional interest for them, they will prove empathic understanding, communicate how they feel and understand them.

Any creative programme stimulates the creative potential only in a favourable socio-affective climate, especially in preschool, when the child needs encouragement, unconditional understanding, expressed affection. Necessities of progress emerge and develop in such a socio-affective programme. Positive emotional experiences triggered by praise and encouragement of the educator condense, in time, into creative reasons.

It is considered that in stimulating preschoolers' creativity triggering game ideas, the fantasy, the positive reinforcement of solutions, organizing a framework with special emotional valences are absolutely necessary.

An important role in educating the student's creativity is played by the teacher-student relationship (one of stimulation, cooperation, a democratic one) and the

organizarea unui cadru cu valențe emoționale deosebite.

Un rol important în educarea creativității elevului îl are relația profesor – elev (o relație de stimulare, de cooperare, democratică) și atitudinea permisivă.

Prin tot ceea ce întreprinde, profesorul îndepărtează blocajele obiective și subiective ale creativității elevilor și stimulează potențialul creativ al fiecărui elev.

Multă vreme creativitatea a fost considerată ca o trăsătură transmisă genetic; astăzi este unanim acceptată ideea că ea se găsește în formă latentă în fiecare individ, este un dat uman general valabil. Problema este cea a descoperirii cât se poate de timpuriu a acestui potențial, a specificului său și exersarea în vederea transformării lui în trăsătură de personalitate, a obiectivării ei în produsele care să poarte amprenta creativității.

Este necesar a se acorda o mare importanță învățării creative, prin care copilul senzitiv, conștient de probleme, de disfuncționalitățile ivite, combină informații, emite ipoteze multiple, caută soluții reale și ideale, raportează informațiile la sarcinile viitoare. Într-o reală învățare creativă, educatorul respectă trebuința de activism independent, întărește soluțiile originale, încurajează răspunsurile, stimulează și este receptiv la umor.

Consider că în preșcolaritate, un eventual program de stimulare a creativității copiilor se poate baza pe asocierea elementelor plastice, a cuvintelor, a ideilor. Din acest punct de vedere, conținutul procesului instructiv – educativ din grădiniță, care integrează valori culturale multiple și variate, prelucrate și organizate, intra în interdisciplinar, pe activități și domenii, favorizează dezvoltarea potențialului creativ. Importantă pentru creativitate este interacțiunea dintre persoană, proces, produs și mediu. Aceasta înseamnă că orice program de educare a creativității preșcolarilor va avea în vedere interacțiunea copilului cu mediul și rezolvarea problemelor ivite în

permissive attitude.

Through all his undertakings, the teacher removes objective and subjective blockages of students' creativity and stimulates the creative potential of each student.

Creativity has long been regarded as a genetically transmitted trait. Nowadays it is widely accepted that it is to be found in a latent form in each human individual, it is a given gift generally valid. The problem is that of the discovery as early as possible of this potential, of its specificity and exercise to transform it into personality trait, its objectification into products that can bear the stamp of creativity.

It is necessary to attach great importance to creative learning through which the sensitive child, aware of issues, of arising malfunctions, combines pieces of information, makes multiple assumptions, seek real and ideal solutions, reporting information to future tasks. During real creative learning, the teacher respects the need of independent activism, strengthens original solutions, encourages responses, stimulates and is responsive to humour.

I believe that in preschool, any programme of stimulating children's creativity can be based on a combination of plastic elements, of words or ideas. From this viewpoint, the content of the instructive-educational process in kindergarten that integrates multiple and varied cultural values, processed and organized, enter the interdisciplinary, on activities and areas, favouring the development of the creative potential. The interaction between person, process, product and environment is very important for creativity. This means that any programme of education of preschoolers' creativity will consider the child's interaction with the environment and the solving of problems related to everyday life. The environment can favour or even block the creative affirmation of a person.

The creative person is characterized by the preference for complexity, difficulty,

viața cotidiană. Mediul poate să favorizeze sau chiar să blocheze afirmarea creatoare a persoanei.

Persoana creativă se caracterizează prin preferința pentru complexitate, dificultate, noutate, multiplicitate și diversitate, asimetrie. Mijloacele de care se servește pentru a-și exprima propriile valori, trăirile, joacă un rol secundar; importanță este angajarea autentică.

Educația trebuie să trezească conștiința celui care învață, ca subiectivitate unică, să arate copiilor că ei aleg în mod liber, creativ, implicându-se plenar.

Bibliografie

1. Alexandru, V., *Stimularea creativității preșcolarilor din perspectiva managementului grupei*, Didactica 2012, nr. 26, p. 8
2. Albu, G., *Introducere într-o pedagogie a libertății*, Iași: Editura Polirom, 1998, 190 p.
3. Amabile, T., *Creativitatea ca mod de viață: Ghid pentru părinți și profesori* trad.: Anca Tureanu, pref.: Cristoper Clark. – București, Știința & Tehnica, 1997, 256 p.
4. Amabile, T., *Creativitatea ca mod de viață*, București: Editura Trei, 1999
5. Cameron, J., *Cum să cultivi creativitatea copiilor: Exerciții pentru stimularea inventivității și exprimării de sine*, Julia Cameron, Emma Lively; trad: Ioana Aneci. - Iași: Polirom, 2013, 248 p.

originality, multiplicity and diversity, by asymmetry. The means that serve to express their own values, experiences, play a secondary role. Genuine engagement is the one of great importance.

Education should raise awareness of the learner as unique subjectivity, to show children that they choose freely, creatively, engaging fully.

Bibliography

1. Alexandru, V., *Stimularea creativității preșcolarilor din perspectiva managementului grupei*, Didactica 2012, nr. 26, p. 8
2. Albu, G., *Introducere într-o pedagogie a libertății*, Iași: Editura Polirom, 1998, 190 p.
3. Amabile, T., *Creativitatea ca mod de viață: Ghid pentru părinți și profesori* trad.: Anca Tureanu, pref.: Cristoper Clark. – București, Știința & Tehnica, 1997, 256 p.
4. Amabile, T., *Creativitatea ca mod de viață*, București: Editura Trei, 1999
5. Cameron, J., *Cum să cultivi creativitatea copiilor: Exerciții pentru stimularea inventivității și exprimării de sine*, Julia Cameron, Emma Lively; trad: Ioana Aneci. - Iași: Polirom, 2013, 248 p.